© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

giában eddig nem volt ismeretes, a példákat Péterfi M. gyűjtötte Déván, a *Cserna*-vize iszapos, nedves partján, 1905 VI/8-án. Az összehasonlító részben (p. 56—59) a szerző a két combinatióból eredő *Physc. Hampei*-t s azoknak anyai, illetőleg apai részről örökölt tulajdonságait szembe helyezve, oda concludál, hogy némi eltéréstől eltekintve, anatomiai szerkezetükben nagyobb különbség nem állapítható meg. γ.

Stammeltern bei Déva auf schlammigen Stellen des Ufers der *Cserna* am 8/VII. 1905 gesammelt. Im «Vergleichenden Teil» erwähnt der Verf. (p. 56—59), die Eigenschaften der Stammeltern und der Bastarde gegenüberstellend, dass von einigen kleineren Unterschieden abgesehen die zwei Bastarde im anatomischen Bau miteinander vollkommen übereinstimmen. γ.

Dr. L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Deutschland, Oesterreich und der Schweiz. — VI. Band: Die Lebermoose (Musci hepatici [unter Berücksichtigung der übrigen Länder Europas]). Mit vielen in den Text gedruckten Abbildungen. Bearbeitet von Dr. Karl Müller. — Lief. 1—4.

A májmohokkal való foglalkozásra bizonyára igen sok botanikust fog csábítani a czímben megnevezett kiváló munka, mely nagy irodalom felhasználásával, minden nagyobb fejezet után felsoroltan, igen nagy gonddal, instructivus, nagy számú, szövegbe illesztett ábrákkal felszerelten jelent meg.

Szerző a májmohoknak a növényvilágban való helyzetéről (p. 3 - 5), ált. jellemzésükről (p. 5—6), testük felépítéséről (p. 6—7) szóló részben tárgyaltakból kitetszőleg szintén a thallosus alakokat tartja ősibbnek. Mindenesetre meg kellett volna említeni az újabbi, erre vonatkozó v. Wettstein (Handb. d. system. Botanik, II., 1903) és iskolája: Porsch (Der Spaltöffnungsapparat im Lichte der Phylogenie, Jena, 1905) ellentétes felfogását. A Thallus szerkezete (p. 8—30), a Kormus

Sicherlich werden viele Botaniker durch dieses grundlegende Werk zum Studium der Lebermoose angeregt werden, welches mit Benützung einer reichen Literatur, die nach jedem grösseren Abschnitte aufgezählt wird, mit grosser Sorgfalt verfasst und mit vielen instructiven Abbildungen illustriert erscheint.

Wie aus den Abschnitten über die Stellung der Lebermoose im Gewächsreiche (p. 3—5), über die «Allgemeine Charakteristik» (p. 5—6) u. den «Bau der Lebermoose» (p. 6—7) ersichtlich ist, hält Verfasser die thallosen Formen für die älteren. Jedenfalls hätte hier auch die diesbezügliche neuere, entgegengesetzte Ansicht von Wettstein (Handb. d. system. Botanik, II., 1903) und seiner Schule: Porsch (Der Spaltöffnungsapparat im Lichte der Phylogenie, Jena, 1905) er-

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

(p. 33—48) s egyes alkotóinak, a kettő közti átmenet (p. 30—33) tárgyalását a májmohok rövidre fogott chemiája (p. 48—50), az olajtartók (p. 50—54) az ivarszervek s azok elosztása (p. 55—78) részletes, a sporophyton (p. 79—99) tárgyalása (embryumfejlődés, tok s részei, spóracsirázás, elater-ek leírása) követi.

A vegetativus úton való szaporodás módjai (gemma, adventivus-sarj, gumócskák [p. 100—113]) ismertetése után biologiájukat (symbiosis, kiszáradás ellen, vízfelvételhez való alkalmazkodás [p. 114—125]) s a gyűjtés módjait (p. 126—132) írja le. A systema (p. 133—137) után a leíró rész következik, pontos meghatározó táblázatokkal, az egyes fajok részletes leírásával s a nem ubiquista-fajoknál az eddig ismeretes termőhelyek felsorolásával. Az eddig leírt májmohokon végigtekintve, sajnálattal látjuk, hogy az i. t. szerző hazánkból feltünően kevés adatot említ. Pedig a tárgyaltak közül több ismeretes hazánkban is. A hibák helyreigazítására, illetőleg a mindössze 9 nemzetség fajainál felmerült hiányok pótlására szolgáljon a következő — megjegyezvén, hogy csak a nem ubiquisták lelőhelyeire szorítkozunk.:

Az 1. *Riccia Bischoffii* var. *ciliifera* (Link.) Stephani-tól hibásan «Nadays»-nak (Nadap

wähnt werden sollen. Dem «Bau des Thallus» (p. 8—30), Beschreibung des «Kormus» und seiner Teile, und des Überganges zwischen beiden (p. 30—33) folgt eine kurze «Chemie der Lebermoose» (p. 48—50) und die ausführliche Beschreibung der «Ölkörper» (p. 50—54), der «Geschlechtsorgane» und deren Verteilung (p. 55—78), endlich die Beschreibung des «Sporophyt's» (p. 79—99 [Embryonentwickelung, Kapsel und ihre Teile, Sporenkeimung, Elateren]).

Sodann folgen die Arten der vegetativen Vermehrung (Gemmen, Adventivsprosse, Knöllchen [p. 100—113]) und nach ihrer Biologie (Symbiose, Anpassungs - Erscheinungen an Trockenperioden und Wasseraufnahme [p. 114—125]) gibt der Verf. Anweisungen zum Sammeln der Lebermoose (p. 126—132). Dem System (p. 133—137) folgt der «Beschreibende Teil», mit ausführlichen Bestimmungstabellen und eingehender Beschreibung der einzelnen Arten, ausserdem bei den weniger verbreiteten Arten auch die Aufzählung der bisher bekannten Standorte. Aus Ungarn werden auffallend wenige angeführt. Eine Ergänzung dieser bei 9 Gattungen vorfindbaren Lücken möge folgendes bieten, wobei ich mich jedoch *nur* auf die selteneren Arten beschränken muss.

Den Standort von 1. *Riccia Bischoffii* var. *ciliifera* (Link.) von Stephani fälschlich «Na-

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

helyett) irott (Hedwigia, 1882, p. 76) termőhelyét az i. t. szerző hibájával együtt átveszi (p. 160), pedig erre már Degen «Nehány magyar Ricciáról» cz. czikkében (*P.** XXIX—XXX. [1894] p. 170) felhívja a figyelmet; Degen czikkét egyebekben felhasználja egészében a szerző.

Alighanem téves adat a Veselsky (szerző «Vesusky»-t ír, p. 173)-re való hivatkozás a 7. *Riccia intumescens* (Bisch.)-nél, ezt a mohát eddigelé csak Degen gyűjtötte nálunk (l. id. cz. p. 174). A nem említett termőhelyek a következők:

days» (statt Nadap) genannt (Hedwigia, 1882, p. 76) übernimmt Verfasser sammt dem Fehler (p. 160), obzwar darauf schon v. Degen in seinem Artikel «Einige Riccien in Ungarn (*P.** XXIX—XXX. [1894] p. 170) aufmerksam macht; im Übrigen werden die Daten dieses Artikels berücksichtigt.

Bei *Riccia intumescens* (Bisch.) citiert Verfasser wahrscheinlich falsch den Namen Veselsky (Verf. schreibt «Vesusky», p. 173), da dieselbe bei uns bisher nur v. Degen gesammelt hat (s. cit. Artik., p. 174). Die nicht erwähnten Standorte sind folgende:

6. Riccia ciliata Hoffm.

Az ürögdi erdőnél és *Püspökfürdő* meg *Nagy-Kér* között (Simonkai: Nagyváradnak és vidékének növényvilága, Budapest, 1890, p. 85); *Eperjes*-hez közel *Salgó* és *Sebes-Váralja* közt (Hazslinszky: *V. P.* VIII. [1864—65] p. 21).

Beim ürögder Wald und zwischen *Püspökfürdő* und *Nagy-Kér* (Simonkai: Flora von Nagyvárad und Umgebung, Budapest, 1890, p. 85); in der Nähe von *Eperjes* zwischen *Salgó* und *Sebes-Váralja* (Hazslinszky: *V. P.* VIII. [1864—65] p. 21).

28. Tesselina pyramidata Dum.

Aradm.: *Kisjenő* mellett, korhányi puszta

Com. Arad: Puszta Korhány bei *Kisjenő*

(Simonkai: *T. K.* 1892, p. 386; *Ö. B. Z.* XLII. [1892] p. 362; Aradmegye monographiája, Arad, 1896, p. 359).

---

*) Rövidítések értelmezése ez: — Abkürzungen:

M. B. L. = Magyar Botanikai Lapok. / Ungarische Botanische Blätter.
Ö. B. Z. = Oesterreichische Botanische Zeitschrift.
P. = Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. / Ergänzungshefte zu den Naturwissenschaftlichen Mitteilungen.
T. K. = Természettudományi Közlöny. / Naturwissenschaftliche Mitteilungen.
V. P. = Verhandlungen des Vereins für Naturkunde zu Pressburg.
Z. B. G. = Verhandlungen der k. k. zool.-botanischen Gesellschaft in Wien.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

29. Corsinia marchantioides Raddi.

E moha *Fiume* partvidékén való előfordulását P. Matcovich (Flora crittogamica di Fiume Cenni generali. Fiume, 1879, p. 35) Huebener «Hepaticologia Germanica», 1834, p. 23 művéből idézi.

Das Vorkommen dieses Mooses an der Küste von *Fiume* ernähnt P. Matcovich (Flora critt. di Fiume Ceni generali. Fiume, 1879, p. 35) aus dem Werke Huebener «Hepaticologia germanica», 1834, p. 23.

30. Targionia hypophylla L.

Banatus: *Ruszkabánya* (Pančić: *Z. B. G.* XI. [1861] p. 94; *Ö. B. Z.* XI. [1861[p. 54); *Zagreb* környéke, *St. Simon* mellett (Klinggraeff Linnaea, XXXI. p. 49).

Banat: *Ruszkabánya* (Pančić: *Z. B. G.* XI. [1861] p. 94; *Ö. B. Z.* XI. [1861] p. 54). In der Umgebung von *Zagreb* (= Agram) bei *St. Simon* (Klinggraeff Linnaea, XXXI. p. 49).

32. Sauteria alpina Nees.

Magas-Tátra, a *Novy* és *Hawran* közt (R. Fritze und Dr. H. Ilse: *Z. B. G.* XX. [1870] p. 492). Ugyanitt gyűjtötte Limpricht is (54. Jahres-Bericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1877, p. 151, No. 97), amit a szerző is említ. Erdély: *Zernest* felett a *Királykő* havason (Fogarasm.) gyűjtötte Degen (Matouschek: *M. B. L.* IV. [1905] p. 82).

Hohe Tátra, zwischen *Novy* und *Hawran* (R. Fritze und Dr H. Ilse: *Z. B. G.* XX. [1870] p. 492). Ebendort sammelte sie auch Limpricht (54. Jahres-Bericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1877, p. 151, No. 97), was Verfasser auch erwähnt. In Siebenbürgen ober *Zernest* am Gipfel des *Királykő* (Com. Fogaras) sammelte sie v. Degen (Matouschek: *M. B. L.* IV. [1905] p. 82).

Ilyen nagyszabású munka szerkesztésénél természetesen nem könnyű dolog az egyes országokban megjelent összes közlemények végére járni; némi utánjárással azon (p. o. levelezés útján való kérdezősködéssel, mint azt egy újabb, több ország flóráját felölelő mű szerzői gyakorolják) e tekintetben is sok pótolható.

Selbstverständlich ist es bei einem so gross angelegten Werk nicht leicht, sämtliche Einzelpublicationen der betreffenden Länder aufzuspüren; mit einiger Mühe (Nachfrage im Correspondenzwege, wie sie neuerdings von den Verf. einer mehrere Länder umfassenden Flora geübt wird) lässt sich aber auch in dieser Beziehung so manches ergänzen. γ.

F. Pax: Die Tertiärflora des Zsiltales. (A Zsilvölgy tertiär Flórája.) Engler's Botan. Jahrb. 40. Band 1908, Heft 4.

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

Szerző saját gyűjtése s a Staub Mór közzétette adatok pontos tanulmányozása alapján azon eredményhez jutott, hogy a Zsilvölgy tertiär Flórája ellentétben Staub nézetével, nem sorolható a tropikus amerikai jelleget mutató Flórákhoz. hanem ellenkezőleg feltünő kapcsolatokat mutat Közép- és Keletázsia recens Flórájával; nem csekély számban találhatók benne azonkívül a bővebb értelemben vett földközi tengermelléki typusok is.

Az atlanti-északamerikai s a subtropikus nyomok daczára szerző nem lát nyomós okot arra, hogy a zsilvölgyi Flórát amerikai jellegűnek tartsa.

Ezen Flóra keletkezése idejében uralkodott oekologiai viszonyokra vonatkozólag is — mellőzve természetesen a Staub alkalmazta növényphaenologiai módszert — más eredményhez jutott. Staub a zsilvölgyi Flórának hydromegathermikus jellegét vélte felismerni, míg Pax, aki csakis a biztosan meghatározható maradványokra támaszkodik, ezen Flórának subtropikus jellegét állapítja meg.

Pax ezen Flórának korára vonatkozólag is eltérő nézeten van. Valódi tropikus növények hiánya s subtropikus alakoknak viszonylagos ritkasága miatt ezt a Flórát az alsó miocän-be helyezi át.

Sajnáljuk, hogy a rendelkezésünkre álló hely nem en-

Verf. kommt nach sorgfältiger Prüfung des von ihm selbst gesammelten Materiales und der von Staub veröffentlichten Angaben zu dem Resultat, dass die Tertiärflora des Zsil-Tales entgegen der Ansicht Staub's keinen tropisch-amerikanischen Charakter, sondern vielmehr die auffälligsten Beziehungen zu der gegenwärtigen Flora Central- und Ost-Asiens aufweist und dass in ihr nicht weniger stark Mittelmeertypen im weitesten Sinne vertreten sind. Trotz der starken Anklänge an die Flora des atlantischen Nordamerika und der subtropischen Züge liegt nach dem Verf. doch kein zwingender Grund vor, für letztere einen «amerikanischen» Charakter anzunehmen.

Auch bezügl. der oekologischen Verhältnisse kommt Verf. — selbstverständlich nicht nach der von Staub angewendeten phaenologischen Methode — zu einem anderen Ergebnis als Staub, der in der Flora des Zsiltales Hydromegathermen zu erkennen glaubte, während Pax allerdings ausschliesslich auf Grund der zuverlässig erkennbaren Reste, den subtropischen Charakter der Flora feststellt.

Auch bezüglich des Alters dieser Flora kommt Pax zu anderen Ergebnissen, indem er sie wegen des Fehlens echter Tropengewächse und der relativen Seltenheit subtropischer Formen in das untere Miocäsn setzt.

Bezüglich der interessanten Details dieser wertvollen Stu-

© Biodiversity Heritage Library, http://www.biodiversitylibrary.org/; www.zobodat.at

gedi meg, hogy ez értékes dolgozat részletei bővebben ismertessük.

die müssen wir auf das Original verweisen. D.

Dr. István Győrffy: Additamenta ad floram bryologicam Hungariae septentrionalis. — «Revue Bryologique» 35e année, 1908, no 2 p. 38—40.

Ismerteti 1. α) *Bruchia palustris (Bryol. eur.)* Hampe β) *Degenii*-t, mint új varietást, melyet a Magas-Tátra alján *Sárberek* mellett és *Barlangliget* környékén a *Lersch-Villa* mellett a «Schwarzbach» partján gyűjtött; egy szövegközti rajz s egy táblázat világosítja meg diagnozisát. (A *Bruchia* nemzetség Magyarország Flórájában eleddigelé nem volt ismeretes). 2. A *Dicranum scoparium* (L) Hedw. nov. var. *nigrescens*-t írja le, melyet a Weisswasser gránit szikláin gyűjtött ugyancsak a M.-Tátrában.

Beschreibung von 1. α) *Bruchia palustris* (B. E.) Hampe var. β) *Degenii*, welche der Verf. als ersten Vertreter der Gattung *Bruchia* in Ungarn am Fusse der Hohen-Tátra in der Gegend von Sárberek und am Ufer des Schwarzbaches bei der Villa Lersch entdeckt hat. Eine beigegebene Tabelle und Textfigur erläutert die Diagnose. 2. *Dicranum scoparium* nov. var. *nigrescens* von den Granitblöcken des Weisswasser Tales in der Hohen-Tátra.

A Kir. Magy. Természettud. Társ. növénytani szakosztályának 1908. február hó 12-én tartott ülése.

Sitzung der botan. Section der k. ung. naturwiss. Gesellschaft am 12-ten Februar 1908.

1. **Radó Endre: «Nehány lomblevél fényérzékeny szervéről»** czímmel értekezik. Előadó a Haberlandt által felfedezett fényérzékeny szervek általánosítása és részben új typusok keresése czéljából a bpesti és kolozsvári bot. kert számos növényének lomblevelét vizsgálta meg a lencsekisérlet segélyével. Túlnyomó volt az egyszerűen domborodó sejtekből álló epidermisek száma; kevesebb a lapos epidermissejtek typusa. Papillaris epider-

1. E. **Radó** spricht **«Ueber die lichtempfindlichen Organe einiger Laubblätter»**. Verf. hat um die von Haberlandt entdeckten lichtempfindlichen Organe im allgemeinen zu studieren, aber auch um neue Typen zu suchen, die Blätter zahlreicher Arten im budapester und kolozsvárer botan. Garten untersucht. In überwiegender Mehrzahl wurde der Typus mit convexen Epidermiszellen angetroffen, seltener jener mit flachen Zellen;

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: Ungarische Botanische Blätter

Jahr/Year: 1908

Band/Volume: 7

Autor(en)/Author(s): Anonymous

Artikel/Article: Külföldi botanikai dolgozatok ismertetése. Referate über ausländische botan. Arbeiten. 259-264